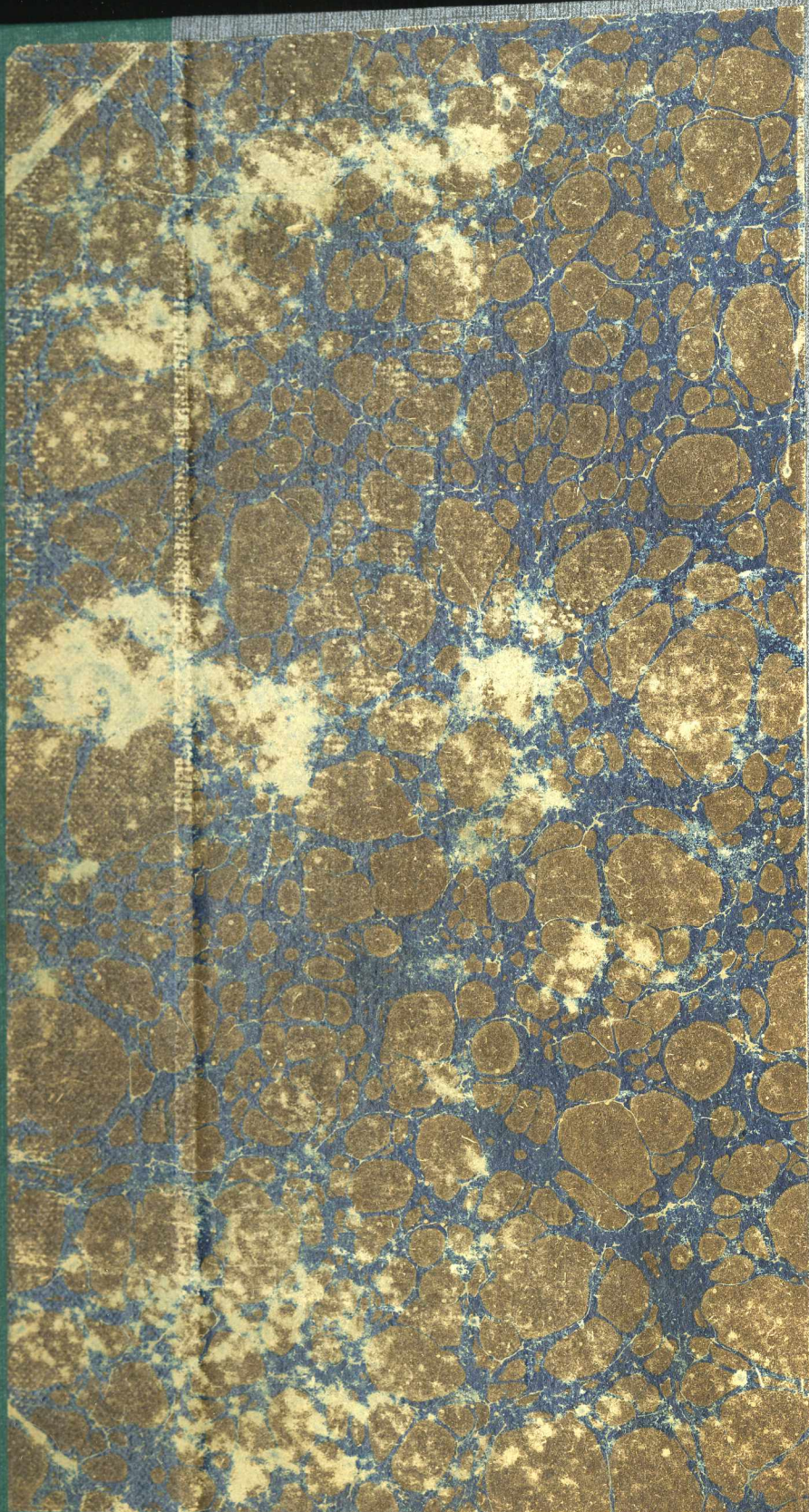

Politikai
törőiratok.

121.

121
1046

(Tator Peter)

A BELGA-BANK

MAGYARORSZÁGI MŰVELETE,

IVÁNKA IMRE

ALATT.

2.

ТАЖА

A belga-bank magyarországi művelete.

Ez az arczkép, melyet bemutatók, oly férfiut ábrázol, ki hazafiságban ritkítja párját és ki, míg mások a kényelem párnáin nyújtózkodtak, vagy jövedelmes hivatalaikban nyugodalmasan megpihentek, nem csak a magány életben, hanem a nyilvánosság terén is mindég a nehezebb részt választotta hazája s nemzete érdekében.

Az 1861-ki országgyűlésen is ott vala a nemzeti párt közt mint képviselő és védelmezte mindnyájunk jogait, egyenlő igazság-szeretettel és határozattan; nem legyezgetvén a magasan születettek hibáit, de azért kimondá a nép téveszmei ellen is egyesesen kárhoztatását. Ezért ő igazán a nép embere.

Ivánka Imre jeles hazánkfia jelenleg a „belga-bank pesti igazgató tanácsosa” s mint ilyen ernyedetlenül buzgólkodik ezen az országra nézve kimondhatatlan hasznót ígérő intézetet, mindnyájunkra nézve üdvözítővé tenni, nem tekintve azon gyanusitgatásokra, melyeknek ugya bank mint az ő személye ki van téve az érdekeikben sértett, a dologhoz nem értő, vagy érteni nem akaró hazafiak részéről, mire nézve némely hűtelen bank tisztviselő a közel multban, fájdalom, okot szolgáltatott.

Azonban egy a jövődre nézve nemzeti életünk, közgazdaságunk és vagyoni rendezésünkben hatalmas és megbecsülhetetlen tényezőt könnyelműleg elvetni, a mily esztelenség, oly

rosz akaratra mutat sokaknál egész indolantiával támadni meg egy eszmét, mely a megváltozott viszonyok között a népet, még pedig a földmives népet, teheti boldoggá; a kis tőkét a nagy tőke monopoliuma alul felszabadítván.

A belga-bank egész üzlete csak abból áll, hogy az vesz és kezel földbirtokot, minden függelékeivel együtt; azt eladás vagy átengedés, vagy csere útján másokra ruházza. Lehet tőle venni egy holdtól felfelé.

A vevő a vételért következőleg fizeti :

Először : kétötödét készpénzben ; a hátra maradt három ötödészt 5, 10, 15, 20 vagy 40 év alatt, törlesztés útján.

A vevő az e célra szükségelt tőkét vagy az összeget, mely a megvett birtok javítására és felszerelésére szükséges, megszerezheti a társulat közbenjárása által azon hitelintézetektől, a melyekkel az folytonos összeköttetésben áll, más fekvő vagythonban kimutatandó biztosítékra; de ha két ötödészt készpénzzel kifizet, más biztosítékra nincs szükség.

Másodszor : a vételért egészben 40 évig terjedő részletfizetésekben is fizetheti a kinek készpénze nincs, de fekvő vagyont képes kimutatni; vagy ha valaki akarja 5, 10, 15, 20 éves részlet-fizetésekben.

részletfizetés magában foglalja a birtomány díjt, a kamatot és a törlesztést és tökéletesen felszabadítja az adóst. E fizetési részleteknek természetesen első helyen biztosítva kell lenni az eladott földbirtokon és a haszonértékü mellékkzálogon.

A szerződés, a birtokváltozás, az átruházás és telekkönyvezés költségei minden néven nevezendő közadók; egyszóval minden költségek, melyek a birtok átruházásából származnak, azon félt terhelik, a mely a társulattal akár eladásra, akár vételre nézve szerződésre lép.

A ki a belga banktól birtokot vesz és a kellő hypothékát — biztosítékot — kimutatja; a törlesztést egy fél év múlva utólagosan — tehát már a birtok jövedelméből — kezdi meg, de kikötheti azt is, hogy az első évhen sem kamatot sem törlesztést nem fizet

Ebből áll tehát a belga bank egész üzlete s még csak az van benne, hogy ez bir 40 évig várni, míg lassankint a tőle vett föld, a mi elidegenithetlen birtokunkká válik, míg az egyes eladó azt nem teheti. Hogy ezért aztán kamatot és illő nyereményt vesz, az nagyon természetes, mert a pénzét csak nem hevertetheti hiába a földben.

Meg is vett már hazánkban 20 négyszög mérföldet, a mi egy tagban oly nagy terület, mint egy kis ország és folyvást vesz még most is,

de ezt is csak azért teszi, hogy ismét illő nyereséggel eladja, s ezt ki is mondja ám, s nem árul zsákban macskát.

Ezt hazánk változott birtok viszonyaiban azonban csak szerencsének tarthatjuk, hogy akadt oly társulat, mely földünkbe nagy tőkét, temérdek pénzt mer fektetni s a birtokosokat megmenti a lelketlen uszárások kezéből s úgy szólván a birtoklást rendezi.

Azt is tekintetbe kell vennünk, hogy a legnagyobb szükségünk van pénzre és e társulat önkényt ajánlkozik bennünket kisegíteni nem váltó üzérként, hanem ha nem is ólcson, de a nálunk divatozó kamatlábhoz mértén illendő kamatokra s mintegy közvetítő köztünk és a nagy bankár házak között, melyekkel ő is összeköttetésben áll.

Az igaz hogy eleinte még embereit nem ismerte nehéz volt a bank állása például Dzsida, Borota és Tinójárás puszták vételenél és eladásánál, melyek a hajdani bajai uradalomhoz tartoztak, de e visszaéléseket most már végkép megszüntette; s az elkövetett hibák orvoslását célozza. Hogy a helyzetett felismerje a bank, hogy megbízottait jobban megválassza; ebben nagy érdeme van Ivánka Imrénnek, s most a bank oly jövődönnek néz eléje, mi úgy a honra mint a kisebb birtoku nemességre és népre felszámíthatlan előnyt fog nyújtani, hogy kibontakozhassunk azon abnor-

mis állapotból, melybe a hűbéri rendszer ezen országot bele sodorta, s melyből a sok rendszer változások alatt csak nehezen eviczkelhetünk ki.

Mily eréllyel működik a fenn említett tisztelt hazafi, csak az ujlétai új gyarmatott kell emlitenem, mely a nagy-létai határban jelen év tavaszán alakult és ez egyedül Ivánka Imre érdeme, ki a nagy-létai uradalmat, mely a bank tulajdona, igazgatja.

Uj-Léta lakosait képezik azon munkára kész magyar és német ajku egyének, kik a közel mult 1863-ik inséges évben, szülőföldjükön. Magyar-, Német-, Balmaz- Ujvárosban sok nehézséggel küzdve a kétségbeejtő helyzetből szabadultak. Majd beköszöntött hozzájuk az 1864-iki váltságos év, midőn t. i. Ujvárosban is, mint több más helységben a tagosítás be lőn fejezve, a mikor reájok, kik az előtt is csak haszonbérben munkált föld után éltek, még nyomasztóbb sors várakozott; mert nem csak hogy földet nem bérelhettek már, de még munkájok sem került, mely által mindennapi kenyerüket megkereshették volna. Ily helyzetben valának ők, midőn hírt vették, hogy a nagylétai uradalom a belga bank által megvétetvén, az azt, nagy mennyiségű földjével egyben — törlesztés után, örök-áruba bocsátja, a törlesztés 20 év alatt történik.

Ekkor ők megragadva az alkalmat, jelen év tavaszán elhagyák szü-

lőföldjüket s a nagylétai határban megvett szép mennyiségű földjükön sátoztott, s Ivánka Imre által lelkesítve, legelső teendőjüknek tarták, alkalmas tét választani a leendő helységnek, s ott a még csak képzelt házsorok közt szép szabályos utcákat, majd templom-, iskola- és temető-helyet szépen kimérve, hozzá fogni az építkezéshez s e közben a földek munkálásához

E nép, mely jelenleg 72 családban negyedszáz lelket számlál, már elkezdő egyházi és községi ügyeit rendezni; maguk között törvényeket alkottak, melyeknek erejénél fogva mindenféle káromlás tiltatik s a legszigorubbán büntetettik; valamint a lopás, úgy a jószággal tilalmas helyre menés elsőben kemény dorgálás, pénzbírság, s majd testi fenyték stb alá esik.

Megjegyzendő, hogy e népegyrangu, subás atyafiakból áll, kivén az egy tanítót; ki egyszersmind az isteni tiszteletet is végzi közöttük s ők maguk között választottak birót, jegyzőt, kurátort stb.

Vallásra nézve reformátusok s vallásos buzgóságok példányképül szolgálhatna sok ugynevezett civilizált helységnek. Mily megható látvány az, midőn a nép ünnepélyes alkalmakkor seregesen vonulnak a hozzájuk egy mérföldre eső Nagy-Létára, apraja és nagyja gyalog s az uton alkalomszerű hálaadó dicséreteket énekelve.

Idegent nem türnek közöttük; szeretnek a legrszebb békességben, csendességben élni, egyetértőleg működni s mint az eddigiekből látható „boldogitva boldogulni.“

Szóval, e kis gyarmatnak egykori felvirágzásához szép reményeket köthetünk, melyekben, hogy soha meg nem csalatkozunk, biztosít e gyarmat erélyes létre hozója Ivánka Imre, ki valódi barátja a népnek.

Mint jó hazafi és népbarát, akarja ő felhasználni a belga banknál magas állását, igazság szeretetével nem veszélyeztetve sem egyik sem másik részről semmit, hanem hasznosítani a külföldnek irányunkban tanusított jó akaratát, mi a mai világban minden hazafinak kötelessége.

Azért Uj-Léta legyen jelszavunk s vásároljunk mi is a banktól, mert az csak javunkra válhat és ezt miként tegyük, példával fogom felvilágosítani.

Valaki már vagy husz esztendeje hogy 30 hold földet, holdját 6 forintjával bir árendában, s megél belőle becsülettel. De az a föld, melyet művel, melyért üstöke izzad, még sem az övé hanem másé. Az árendális idő letelvén, most ismét megtartja a földet és izzad, fárad másnak és minden 3—6 évben felelyebb emelik az árendát, de ő azzal nem törődik, csak megtartja, mert abból él. Ezalatt egy más valaki így gondolkozik: veszek én a belga-bank-

tól 20 hold földet, holdját 100 forint-jával s minden évben 40 esztendeig fizetek holdjától 8 ftot, azután az enyém vagy örököseimé a föld.

Ez meg is veszi a földet, megköti a bankkal a kemény szerződést, mert bizony keményen megkötik ott az embert, no de más intézet még keményebben szokott ám szerződni — és éppen akkor lép birtokába a 20 hold földnek, mikor az a fenntebb említett árendás újra kezdi az árendális éveket.

Szántanak, vetnek mind ketten, szépen biztat a termés sőt az árendás, pénzcéskéje levén, az árendát két esztendőre előre lefizeti, mert a birtokosnak pénzre volt szüksége; de nem búsul, ki adja a szem bőven. Azonban a birtokos, kitől árendába bírja a földeket, hirtelen meghal s mire az árendás észreveszi magát, azt mondják neki az örökösök, hogy már most csak takarodjék ki, mert a „halál minden kontraktust felbont.“ Elviheti a beruházásokat, s az előre kifizetett árendális summát, ha szép szerivel vissza nem adják neki, pörölhet érte, de ki kell mennie, mert a kontraktusba nem volt ám bele téve, hogy annak megtartása még az örökösöket is vagy mást, ki időközben a birtokot megvette, kötelezi. Mert ha ez nincs benne, még a birtok eladás is megsemmisíti a kontraktust a vevőre nézve.

Ezalatt ki a belga banktól vett birtokot, nyugodtan betakarít és kön-

nyen fizetgeti az annuitást, vagy is az évi törlesztést, mely minden 100 ft. után, vagy is minden hold után 8 ftot tészén, — tehát 2 ftal több mint a 6 ftos árenda — nincsen baja senkivel és negyven év múlva az övé a föld és minden javításnak a mit rajta tesz, vagy maga vagy gyermekei vesszik hasznát.

Mind e mellett is sokan azt mondják hogy felette drága ám az a föld, mert csak számítsuk fel azt a 8 ftot 40 évig mennyire fog az rugni?

Ha így vesszük a dolgot, biz az 40 év alatt nagy summa lesz, de hát mennyivel fizet kevesebbet az ki évenként 6 ft. árendát fizet egy hold földtől s mindenféle esetlegességeknek ki van téve 40 évig, s még is csak árendás s nem tulajdonosa a földnek. Hiszen már azt a vak is beláthatja, hogy sokkal előnyösebb 8 ftot évenként fizetni azon öntudattal, hogy az a föld, letelvén a 40 év, az övé, mint bizonytalan 6 ftot fizetni!

Hát ha majd a mult időkről ítélve, a 6 ftos föld árendája 20 esztendő múlva 10 ft. vagy több lesz? Az a ki a belga-banktól földet vett, évenként akkor is csak 8 ftot fog érette fizetni.

Azt is mondják, hogy a bank igen szigoruan veszi a dolgot, a mint is kötvényeiben ki van téve, hogy a mint csak egy annuitás vagy törlesztési határidő elmulasztatik, az egészet szóbeli sommás uton megvé-

teti az adóson. Már pedig ez nem úgy van, mert nem az egész összeget véteti meg, hanem a hátra lévő évek kamatja a vevő javára számíthatik, és csak azt a tőkét fizeti meg, amit még le nem törlesztett és a bank költségeit, és így vesztesége abban áll, hogy a mit lassanként fizethetett volna, egyszerre kell megfizetnie, s ehhez a banknak tökéletesen joga van, sőt ezzel kénytelen, ha csak önmagát megbuktatni nem akarja.

Csak is azt kénytelen kiforgatni a birtokból, a ki ismételve rendetlenül fizet, mert a törlesztési kölcsönt csak pontos fizetés útján lehet megkötni.

Ha tehát ez mind így van, pedig elhihetik kegyelmetek hogy csak a tiszta igazságot mondom — és ha a belga-bank élén oly tiszteletre méltó hazafiak állanak hazánkban mint a kit itt bemutatam, Ivánka Imre ur, nem olyan veszedelmes dolog az a belga-bank, mint minek némelyek

állítják, — hanem oly üdvös intézet, mely annak, ki okosan fordul hozzá, hasznára válik, mind a mellett, hogy a bank pénzét nem fekteti haszon nélkül a mi földünkbe, hanem megkívánja, hogy neki is haszna legyen belőle, de azért azt mondom, jól megnézze mindenki azelőtt hogy szerződik, mit és mi áron vesz meg mert szemesnek áll a világ.

Hát a bécsi nemzeti vagy földhitelbank, az a sok első magyar és pesti stb. biztosító intézetek csupa tiszta hazafiságból dolgoznak-e? No de ezt hagyjuk máskorra.

Ki tehát nem várja hogy a sült galamb szájába röpüljön és maga is kíván lendíteni a maga sorsán, s ki bővebb tudomást akar mindezekről szerezni, ránduljon fel Pestre s a belga-bank pesti igazgatósági irodájában: „Szervitatór Gróf Teleky ház 3-dik emelet“ tapasztalni fogja szavaink igazságát.

Tatár Péter.

Pesten, 1865.

Nyomatott Bucánszky Alajosnál.

(Üsz-utca 20. szám alatt.)

